

archeologisch veldonderzoek

RAAP-NOTITIE 3806

Plangebied Dorpsstraat 53-55 te Giessenburg

Gemeente Giessenlanden

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek (karterende fase)**

Colofon

Opdrachtgever: Hervormde Gemeente Giessenburg

Titel: Plangebied Dorpsstraat 53-55 te Giessenburg, gemeente Giessenlanden;
archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek
(karterende fase)

Status: eindversie

Datum: mei 2011

Auteur: *drs. M. Jordanov*

Projectcode: GBDS

Bestandsnaam: NO3806_GBDS

Projectleider: drs. M. Jordanov

Projectmedewerker: dhr. W. Verschoof

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: 417065

ARCHIS-waarnemingsnummers: nog niet toegekend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 45998

Bewaarplaats documentatie: RAAP West-Nederland

Autorisatie: drs. T. Nales

Bevoegd gezag: gemeente Giessenlanden

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2011

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Hervormde Gemeente Giessenburg heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 13 april 2011 een bureau- en inventariserend veldonderzoek (karterende fase) uitgevoerd in verband met de geplande uitbreiding van de bestaande boerderij en de nieuwbouw van drie woningen in Giessenburg, gemeente Giessenlanden. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Gezien de ligging van het plangebied binnen de historische kern van Giessenburg, deels binnen een terrein van hoge archeologische waarde (ARCHISmonumentnummer 15743) en de ligging van een laat-middeleeuwse huisterp met bewoningssporen vanaf de 12e eeuw direct ten oosten van het plangebied (ARCHISwaarnemingsnummer 8586), geldt een hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten in het hele plangebied uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. Het kan gaan om (resten van) een huisterp in de vorm van ophogingslagen van klei en veen, sporen van houtbouw, lemen vloeren vanaf de 12e eeuw en resten van bakstenen funderingen/uitbraaksleuven vanaf de 14e/15e eeuw. Ook worden resten verwacht van erfstructuren zoals greppels, kuilen, gedempte sloten, beer- of waterputten. Op basis van de resultaten van onderzoek uit de omgeving van het plangebied wordt de basis van een eventuele terp verwacht op circa 2,2 m -NAP. Resten van bewoning uit de Nieuwe tijd kunnen direct onder de bouwvoor worden aangetroffen.

Tijdens het veldonderzoek is in alle boringen een ophogingspakket aangetroffen bestaand uit matig siltige, humeuze klei, sterk siltige klei en matig zandige klei met puinspikkels, fosfaat- en houtskoolresten, mortelresten, fragmenten leisteen en plaatselijk ook aardewerkscherven (in de boringen 4 en 5; figuur 6). Het ophogingspakket in het noordelijke deel van het plangebied houdt mogelijk verband met de ligging van een terp, zoals ook direct ten oosten van het plangebied is aangetroffen (zie § 2.2). In het zuidelijke deel van het plangebied gaat het vermoedelijk om een enkele ophogingslaag/akkerlaag. Deze lagen zijn opgebracht in de loop van de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. In boring 5 zijn op 0,5 m -Mv in een sterk siltige, humeuze kleilaag met houtskoolresten drie schreven roodbakkend geglaazuurd aardewerk aangetroffen. Deze kunnen op basis van vorm en oppervlaktebehandeling (glazuurtechniek) in de Late Middeleeuwen B worden gedateerd. In boring 4 is op circa 0,4 m -Mv een fragment geglaazuurd steengoed aangetroffen dat te dateren is aan het einde van Late Middeleeuwen B - begin Nieuwe tijd. In de boringen 3 en 9 is gestuit op ondoordringbaar (rood) puin (figuur 6) op 1,3 m -NAP. Mogelijk houdt het puin verband met afgebroken bebouwing, zoals bijvoorbeeld de oude pastorie (per-

ceel 890 op figuur 3) of andere gebouwen die vóór 1811-1832 zijn afgebroken (mogelijk met een middeleeuwse oorsprong).

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten uitvoeren. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een waarderend proefsleuvenonderzoek. Dit om in een vroeg stadium over voldoende gegevens te kunnen beschikken op grond waarvan het bevoegd gezag (gemeente Giessenlanden) een besluit kan nemen met betrekking tot het al dan niet (geheel) opgraven van de vindplaats.

Om de vindplaats beter te kunnen begrenzen en de fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats te kunnen bepalen, wordt geadviseerd om een proefsleuf aan te leggen beginnend in het noorden aan de kant van het oude (vervallen) gebouw ter hoogte van de geplande nieuwbouw. De sleuf wordt in zuidelijke richting gegraven totdat de vindplaats naar het zuiden begrensd kan worden (vermoedelijk tot aan boring 6; zie figuur 7). Een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) behoort conform de KNA versie 3.2 plaats te vinden op basis van een Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog.

Tevens wordt geadviseerd om bouwhistorisch onderzoek te laten uitvoeren naar het oude gebouw in het noorden van het plangebied. Indien het gebouw afgebroken wordt, dient de sloop beneden het maaiveld in ieder geval onder archeologische begeleiding plaats te vinden.

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de gemeente Giessenlanden een selectiebesluit.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	6
1.1 Kader	6
1.2 Administratieve gegevens	6
1.3 Toekomstige situatie	6
1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Methoden	8
2.2 Resultaten	8
3 Veldonderzoek	12
3.1 Methoden	12
3.2 Resultaten	12
4 Conclusies en aanbevelingen	14
4.1 Conclusies	14
4.2 Aanbevelingen	14
Literatuur	16
Gebruikte afkortingen	17
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	18
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen	27

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van Hervormde Gemeente Giessenburg heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in april 2011 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen uitbreiding van het bestaande kerkelijk centrum (momenteel een oude boerderij die in een slechte bouwkundige staat verkeert) en nieuwbouw van 3 woningen in Giessenburg, gemeente Giessenlanden.

Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek (karterende fase) was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (ca. 3700 m²) ligt direct ten zuiden van de Dorpsstraat en wordt in het westen begrensd door de Kerkweg (figuur 1). Het plangebied ligt binnen de historische kern van Giessenburg. De noordelijke helft van het plangebied valt binnen een terrein van hoge archeologische waarde (ARCHIS-monumentnummer 15.743, oude dorpsterp). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 38G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000).

Gemeente: Giessenlanden

Plaats: Giessenburg

Plangebied: Plangebied Dorpsstraat 53-55

Centrumcoördinaten: 120.640/429.410

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: 417065

ARCHIS-waarnemingsnummers: nog niet toegekend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 45998

1.3 Toekomstige situatie

In het kader van de herinrichting van de tuin van het kerkelijk centrum van de Nederlands Hervormde Kerk wordt nieuwbouw gerealiseerd in de vorm van een uitbreiding van het kerkelijk centrum en de bouw van drie woningen in de tuin van het kerkelijk centrum (figuur 2). De totale om-

vang van geplande nieuwbouw is circa 680 m². De totale omvang van de tuin van de oude boerderij is circa 1430 m². De diepte van de bodemingrepen die samenhangen met de nieuwbouw is vooralsnog onbekend.

1.4 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.2), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Achter in dit rapport is een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnterpreteerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het informatiesysteem Kennis Infrastructuur CultuurHistorie (KICH);
- de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie;
- de kadastrale minuut uit 1811-1831 (www.watwaswaar.nl).

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op recente topografische kaarten 1:25.000 is het plangebied afgebeeld als een tuin met enkele gebouwen (figuur 1). Recente luchtfoto's uit Google Earth bevestigen dit grondgebruik.

Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie

Het plangebied ligt geomorfologisch gezien in een rivierkomvlakte en oeverwalachtige vlakte (code 2M22; ARCHIS). De bodem in het plangebied bestaat vermoedelijk uit komafzettingen (Formatie van Echteld) op Hollandveen (Formatie van Nieuwkoop). Volgens de geologische kaart ligt het plangebied in een zone met afwisselende gelaagdheid van Hollandveen met afzettingen behorend bij de Formatie van Echteld (kom - en oeverafzettingen; Verbraeck, 1970).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit liedeerdgronden (klei) met grondwatertrap III (pRv-81 III; Harbers, 1981). Op basis van het direct ten oosten van het plangebied uitgevoerde archeologische onderzoek in 1980 wordt verwacht dat de bodemopbouw in het plangebied zal bestaan uit een circa 1,5 m dik antropogeen ophogingspakket van klei- en veenlagen (terp). De top van het schone veen (Hollandveen) bevindt zich vermoedelijk op 2,2 m -NAP (Sarfatij, 1980).

IKAW

Op de IKAW valt het plangebied in een zone met een lage archeologische verwachting. Deze waardering is gebaseerd op de bodemgesteldheid in de omgeving van het plangebied (Deeben, 2008; zie ook www.cultureelerfgoed.nl).

AHN

Op de weergave van het AHN (<http://www.ahn.nl/viewer>) is in het noorden van het plangebied een ronde verhoging zichtbaar. De hoogte van het maaiveld in het noorden bedraagt 1,4 m +NAP en loopt naar het zuiden toe af tot 1,2 m -NAP. Dit hoogteverschil hangt vermoedelijk samen met de ligging van een terp binnen het plangebied.

Historische situatie en mogelijke verstoringen

Het plangebied ligt in de Ablasserwaard aan de zuidoostelijke oever van het riviertje De Giessen. De ondergrond van de Ablasserwaard bestaat uit een 10 tot 12 m dik pakket van klei- en veenlagen dat zich de laatste ijstijd in ongeveer 10.000 jaar heeft gevormd onder invloed van toestroom van rivierwater uit het oosten en een stijgende zeespiegel vanuit het westen. Menselijke bewoning in de Prehistorie was alleen mogelijk op boven het water uitstekende stuifduinen (donken).

Vanaf circa 2000 voor Chr. vond bewoning met name plaats op verlande rivierlopen (stroomruggen).

In vrijwel heel West-Nederland vond hierna een proces plaats van permanente veengroei (Hollandveen) tot zeker het begin van de jaartelling.

Rond 1500 voor Chr. werd het westelijke deel van de Ablasserwaard overstroomd door de zee en werd een vloedkreekenstelsel gevormd dat in de laatste eeuwen voor de jaartelling verland raakte. Op deze verlande ruggen vestigden zich in Romeinse tijd inheemse boeren (Koorevaar, 2001).

In de Vroege Middeleeuwen bleef het veengebied van de Ablasserwaard-Vijfheerenlanden moeilijk begaanbaar en vermoedelijk onbewoond.

Tegen het einde van de Vroege Middeleeuwen werd vanuit het oude woongebied in de kuststrook en het rivierkleigebied begonnen met het in cultuur brengen van de veengronden in het Hollands Utrechts veengebied vanuit de bestaande rivieroeveren. In de 11e eeuw kwamen onder toezicht van de Utrechtse kapittels en de Hollandse Graven meer systematisch georganiseerde strokenontginningen op gang; onder andere langs de rivier de Giessen, waar het plangebied aan ligt. Sloten werden gegraven om het water te laten wegvloeien en er werden dijken aangelegd. Zo ontstond een landschap met duidelijk afgebakende kavels. De veengrond begon door de ontwatering te zakken, waardoor bijvoorbeeld graanteelt niet langer mogelijk was. Door wateroverlast tegen te gaan, kwam er een ringdijk in de 13e eeuw rondom de Ablasserwaard. Er ontstond een weidelandschap met veeteelt (Koorevaar, 2001).

In de Middeleeuwen bestond Giessenlanden uit een aantal heerlijkheden. Zo was de heerlijkheid Giessen, het huidige Giessendam, Giessen-Oudekerk en Giessen-Nieuwkerk, in het bezit van de heren van Brederode. Zij bezaten in de 15e eeuw het slot Giessenburg op een eiland in de Giessen niet ver van het dorp Giessen-Nieuwkerk. Het slot was in de 14e eeuw gebouwd door de

Hollandse Graaf als een versterking in de zogenaamde Arkelse oorlogen. In de 17e eeuw was het slot met de bijbehorende heerlijkheden Giessenburg en Giessen-Nieuwkerk eigendom van de familie Van Marlot uit Den Haag. Rond 1800 is het slot Giessenburg afgebroken.

De kerk van Giessenburg stamt uit de 15e eeuw, maar dat er in de 12 eeuw reeds sprake was van bewoning op terpen ter hoogte van het plangebied, is vrijwel zeker (Schakel, 1986).

Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek.

Op de 'Kaart van Holland' uit 1681 van Jacob Aertsz. Colom staat aaneengesloten bebouwing langs beide oevers van de Giessen afgebeeld ter hoogte van Giessenburg (Sijmons & Van Eeghen, 1990). Vreemd genoeg staat de kerk op deze kaart aan de noordoever van de Giessen afgebeeld. De kerk is een rijksmonument (rijksmonumentnummer 16108) en dateert uit de 15e eeuw (www.kich.nl). Direct ten oosten van de kerk staat op de kadastrale minuut uit 1811-1831 een gebouw afgebeeld (perceelnummer 892, figuur 3). Uit de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel (OAT) behorend bij de kadastrale minuut blijkt dat het om een huis met erf gaat behorend aan de smid Leendert Rynen. Het huis is nog steeds in het plangebied aanwezig en bevindt zich in een slechte bouwkundige staat. Direct ten zuiden van de kerk staat de pastorie (perceelnummer 890) met ten westen daarvan een schuur. De overige percelen binnen het plangebied zijn (op de kerk zelf na) onbebouwd.

Bekende archeologische waarden

ARCHIS en AMK

Het noordelijke deel van het plangebied ligt binnen een terrein van hoge archeologische waarde (ARCHISmonumentnummer 15743; figuur 1). Het betreft een dorpsterp uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd. Hier heeft de Archeologische Werkgroep Nederland in 1996 en 2004 onderzoek uitgevoerd waarbij aanwijzingen zijn aangetroffen voor de oude dorpsterp: afvallagen met materiaal uit de late 14e eeuw, daarboven een 15e-eeuwse ophogingslaag met sporen van een houten huis dat vermoedelijk in de 16e eeuw is vervangen door een bakstenen huis. Uit de zuidoostelijke oever van de Giessen zijn in de omgeving van Giessenburg nog 2 archeologische vindplaatsen bekend. Direct ten oosten van het plangebied is in 1979 en 1980 door de Historische Vereniging Oud-Giessenburg en de ROB onderzoek gedaan naar een oude huisterp (ARCHIS-waarnemingsnummer 8586; figuur 4). Op de plaats van de gesloopte boerderij De Til zijn 2 putten van 20 x 10 m² opgegraven (Sarfati, 1980 en 1981; figuur 5). De basis van de terp lag op 2,25 m -NAP. De terp is vanaf de 12e tot eind 13e eeuw 4 keer opgehoogd. Er zijn resten van houtbouw aangetroffen uit de 12e-13e eeuw en resten van steenbouw uit de 14e-15e eeuw. Ter hoogte van Dorpsstraat 56-87 heeft in 1996 de AWN 2 putten opgegraven ARCHIS-waarneming 49532). Tijdens dit onderzoek zijn afvallagen met materiaal uit de late 14e eeuw aangetroffen en sporen van houtbouw uit de 15e eeuw (zie ook beschrijving monument 15743; Korevaar, 1996).

CHS

Op de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van Zuid-Holland valt het hele plangebied binnen een zone met een zeer grote kans op archeologische sporen (stads- of dorpskern).

Gespecificeerde archeologische verwachting

Gezien de ligging van het plangebied binnen de historische kern van Giessenburg, deels binnen een terrein van hoge archeologische waarde (ARCHIS-monumentnummer 15743) en de ligging van een laat-middeleeuwse huisterp met bewoningssporen vanaf de 12e eeuw direct ten oosten van het plangebied (ARCHISwaarnemingsnummer 8586), geldt een hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten in het hele plangebied uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. Het kan gaan om (resten van) een huisterp in de vorm van ophogingslagen van klei en veen, sporen van houtbouw, lemen vloeren vanaf de 12e eeuw en resten van bakstenen funderingen/uitbraaksleuven vanaf de 14e/15e eeuw. Ook worden resten verwacht van erfstructuren zoals greppels, kuilen, gedempte sloten, beer- of waterputten. Op basis van de resultaten van onderzoek uit de omgeving van het plangebied wordt de basis van een eventuele terp verwacht op circa 2,2 m -NAP. Resten van bewoning uit de Nieuwe tijd kunnen vanaf een geringe diepte onder het maaiveld worden aangetroffen.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek karterende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.2 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn 10 boringen verricht in 2 raaien, haaks op elkaar gelegen (figuur 6). Er is geboord tot maximaal 4,0 m -Mv (4,4 m -NAP) met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met een GPS ingemeten (x-, y- en z-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken).

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

In het hele plangebied bevindt zich op circa 1,5 m -Mv (ca. 2,0 m -NAP) de top van een kleilig veen met houtresten (overwegend bosveen). De top van het veen was niet veraard. Het betreft hier Hollandveen (Formatie van Nieuwkoop). Op een dieper niveau in het veen is in 5 van 10 boringen een 20-30 cm dikke licht grijze, zwak humeuze klei aangetroffen (komafzettingen behorende bij de Formatie van Echteld). De diepte waarop deze laag is aangetroffen varieert van 2,5 tot 3,5 m -NAP. Op het schone veen zijn verschillende ophogingslagen aangetroffen bestaande uit matig siltige, humeuze klei, sterk siltige klei en matig zandige klei met puinspikkels, houtskoolresten en plaatselijk ook aardewerkscherven (in de boringen 4 en 5; figuur 6). In het noorden van het plangebied bedraagt de dikte van het ophogingspakket 1,4 m (boring 1). Naar het zuiden toe neemt de dikte van de ophoging af tot 0,3 m (boring 7). Een uitzondering vormt boring 10 waar de dikte van het ophogingspakket 2,2 m bedraagt.

De bovenste 20 tot 30 cm van de bodem bestaan uit een recente bouwvoor. Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor recente verstoringen op een diepte groter dan 30 cm -Mv.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek is in alle boringen een ophogingspakket aangetroffen bestaande uit matig siltige, humeuze klei, sterk siltige klei en matig zandige klei met puinspikkels, fosfaat- en houtskoolresten, mortelresten, fragmenten leisteen en plaatselijk ook aardewerkscherven (in de boringen 4 en 5; figuur 6 en bijlage 1). Het ophogingspakket in het noordelijke deel van het plangebied houdt mogelijk verband met de ligging van een terp, zoals ook direct ten oosten van het

plangebied is aangetroffen (zie § 2.2). In het zuidelijke deel van het plangebied gaat het vermoedelijk om een enkele ophogingslaag/akkerlaag. Deze lagen zijn opgebracht in de loop van de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. In boring 5 zijn op 0,5 m -Mv in een sterk siltige, humeuze kleilaag met houtskoolresten drie scherven roodbakkerend geglazuurd aardewerk aangetroffen. Deze kunnen op basis van vorm en oppervlaktebehandeling (glazuurtechniek) in de Late Middeleeuwen B worden gedateerd. In boring 4 is op circa 0,4 m -Mv een fragment geglazuurd steengoed aangetroffen dat te dateren is aan het einde van Late Middeleeuwen B - begin Nieuwe tijd. In de boringen 3 en 9 is gestuit op ondoordringbaar (rood) puin (figuur 6) op 1,3 m -NAP. Mogelijk houdt het puin verband met afgebroken bebouwing, zoals bijvoorbeeld de oude pastorie (perceel 890 op figuur 3) of andere gebouwen die vóór 1811-1832 zijn afgebroken. Direct ten oosten van het plangebied zijn tijdens het archeologisch onderzoek in 1980 funderingsresten van gebouwen uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd aangetroffen (in rood baksteen; Sarfatij, 1980). Mogelijk houdt het aangetroffen puin in de boringen 3 en 9 verband met vergelijkbare funderingsresten.

Vindplaats 1-RAAP-objectnummer: GBDS 01

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: 417065

Coördinaten: 120.640/429.410

Kaartblad: 38G

Gemeente: Giessenlanden; **Toponiem:** Dorpsstraat

Maaiveld: bebouwd/braakliggend

Geomorfologie: kom

Hoogte maaiveld t.o.v. NAP: noorden: 0,4 m +NAP, zuiden: 1,3 m -NAP

Complexiteit: terp (waarschijnlijk)

Datering: Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd

Vondsten: uitsluitend vondsten uit boringen (GBDS 01)

Diepteligging archeologische laag/vondsten: circa 0,3 m -Mv tot max. 1,7 m -Mv

Globale omvang vindplaats: de vindplaats betreft de historische kern van Giessenburg en is groter dan het plangebied. De omvang van de vermoedelijke terp binnen het plangebied wordt geschat op 0,3 ha (inclusief de locatie van het kerkgebouw en de oude boerderij).

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van de onderzoeksresultaten en de voorgenomen bodemingrepen (§ 1.3) kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen archeologische waarden zullen worden verstoord.

Meer specifiek zijn de volgende bevindingen van belang:

- In het plangebied is een ophogingspakket aangetroffen dat in verband gebracht kan worden met de ligging van een huisterp, waarop bewoning vanaf de Late Middeleeuwen heeft plaatsgevonden; De top daarvan bevindt zich op 20 - 30 cm -Mv. De basis van de antropogene ophoging ligt op maximaal 1,7 m -Mv.
- In het plangebied zijn in de ophogingslagen diverse archeologische indicatoren aangetroffen, zoals aardewerk, puinfragmenten, mortelresten, leisteenfragmenten, houtskool- en fosfaatresten; De conserveringsstaat van deze archeologische indicatoren lijkt goed te zijn;
- In 2 van de 10 boringen is gestuit op ondoordringbaar rood puin, dat mogelijk verband houdt met funderingsresten/uitbraaksleuven van historische bebouwing (vanaf de Late Middeleeuwen);
- Het historische gebouw in het noorden van het plangebied heeft mogelijk een middeleeuwse oorsprong;
- Direct ten oosten van het plangebied zijn resten opgegraven van een terp met sporen van houtbouw uit de 12e-13e eeuw en resten van steenbouw uit de 15e eeuw. Mogelijk loopt deze vindplaats door tot in het plangebied.

In overeenstemming met wat verwacht werd op basis van het bureauonderzoek (hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd; zie § 2.2) is in het plangebied tijdens het veldonderzoek een archeologische vindplaats uit de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd aangetroffen.

De vindplaats heeft waarschijnlijk een omvang van 0,3 ha binnen het plangebied (uitgaande van de verspreiding van de antropogene ophogingslagen), maar staat mogelijk in verbinding met andere huisterpen aangetroffen ten oosten en westen van het plangebied (ARCHIS-waarnemingsnummers 8586 en 49532). Aangezien op de vindplaats geen bodemverstoringen dieper dan de bouwvoor zijn waargenomen en gezien de bodemgesteldheid in het plangebied, lijken de gaafheid en conservering van de vindplaats goed te zijn.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten uitvoeren. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een waarderend proefsleuvenonderzoek. Dit om in een vroeg stadium over vol-

doende gegevens te kunnen beschikken op grond waarvan het bevoegd gezag (gemeente Giessenlanden) een besluit kan nemen met betrekking tot het al dan niet (geheel) opgraven van de vindplaats.

Om de vindplaats beter te kunnen begrenzen en de fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats te kunnen bepalen, wordt geadviseerd om een proefsleuf aan te leggen beginnend in het noorden aan de kant van het oude (vervallen) gebouw ter hoogte van de geplande nieuwbouw. De sleuf wordt in zuidelijke richting gegraven totdat de vindplaats naar het zuiden begrensd kan worden (vermoedelijk tot aan boring 6; zie figuur 7). Een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) behoort conform de KNA versie 3.2 plaats te vinden op basis van een Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog.

Tevens wordt geadviseerd om bouwhistorisch onderzoek te laten uitvoeren naar het oude gebouw in het noorden van het plangebied. Indien het gebouw afgebroken wordt, dient de sloop beneden het maaiveld in ieder geval onder archeologische begeleiding plaats te vinden.

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de gemeente Giessenlanden een selectiebesluit.

Literatuur

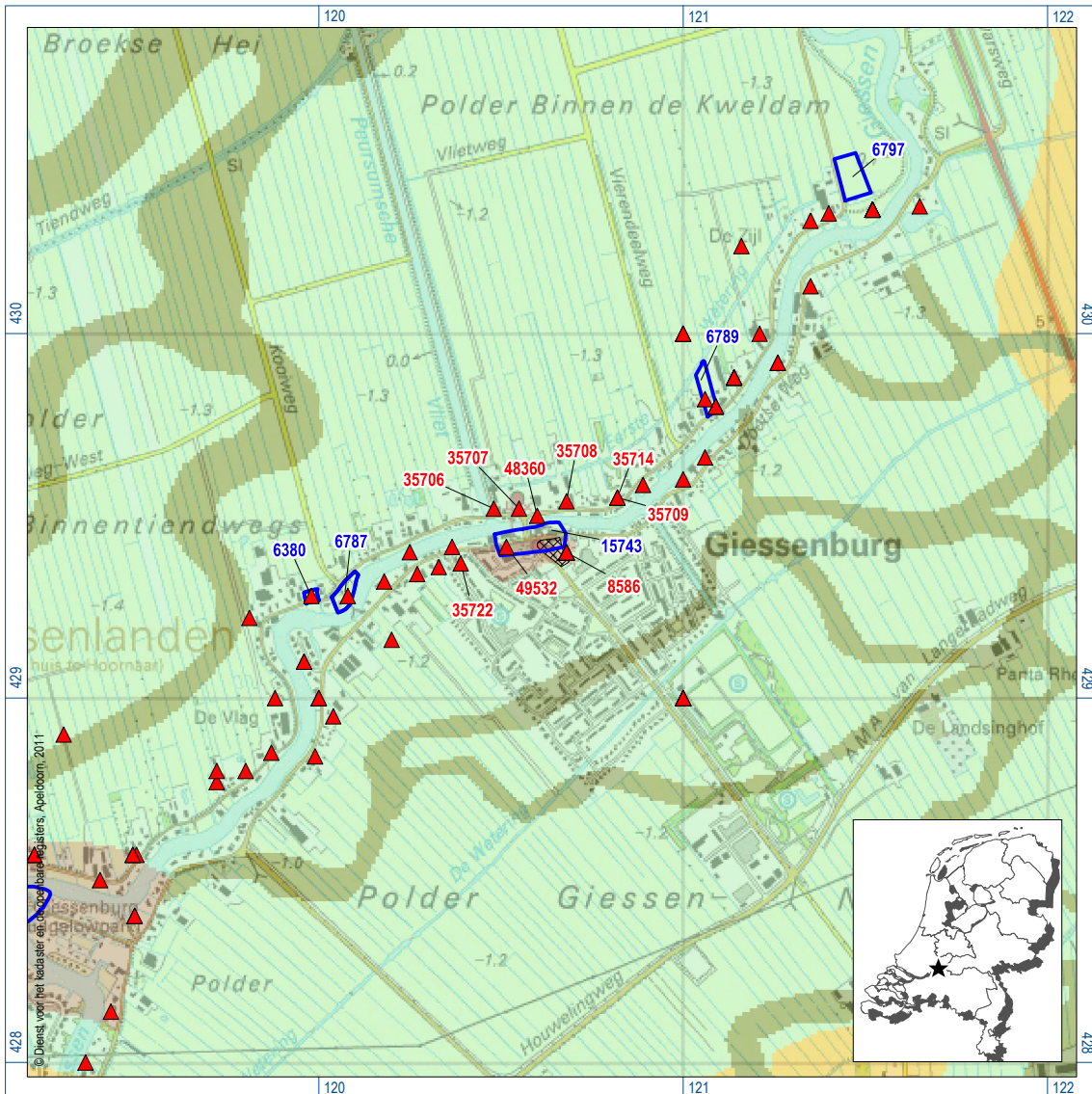
- Deeben, J.H.C. (red.)**, 2008. De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), derde generatie *Rapportage Archeologische Monumentenzorg* 155. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort (info: www.cultureelerfgoed.nl).
- Harbers, P.**, 1981. *Bodemkaart van Nederland* 1:50.000, 38 oost Gorinchem. Wageningen.
- Koorevaar, T.**, 2001. *Gelaagd verleden: archeologisch onderzoek in de woonheuvel onder de boerderij Gijbelandsedijk 119/120, Brandwijk, gemeente Graafstroom*. Wijngaarden.
- Koorevaar, T.**, 1996. *Rapport archeologisch onderzoek Dorpsstraat 65 t/m 78 Giessen - Nieuwkerk*. AWN Lek- en Merwestreek december 1996.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Sarfatij, 1980**. *Jaarverslag Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB): 59-60*. Amersfoort.
- Sarfatij, 1981**. Giessenburg. In: *Archeologische kroniek van Holland over 1980, II: Zuid-Holland, Overdrukken nr. 169*, Rijksdienst voor het oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Sijmons, A.H., I.H. van Eeghen, 1990**. *Jacob Aertsz. Colom's kaart van Holland 1681*. Alphen aan den Rijn.
- Schakel, M.W.**, 1986. *25 eeuwen Alblasserwaard en de Vijherenlanden*. Sponsor Sport Publiciteit. Hardinxveld-Giessendam.
- S2PBV**, 2010. *Stedenbouwkundige visie uitbreiding kerkelijk centrum aan de Kerkweg te Giessenburg, situatie stedenbouwkundige visie 1, variant 1.2*. S2PBV, Schaijk.
- Verbraeck, A., 1970**. *Geologische kaart van Nederland 1:50.000; 38 Oost Gorinchem (28 O)*. Haarlem.

Gebruikte afkortingen

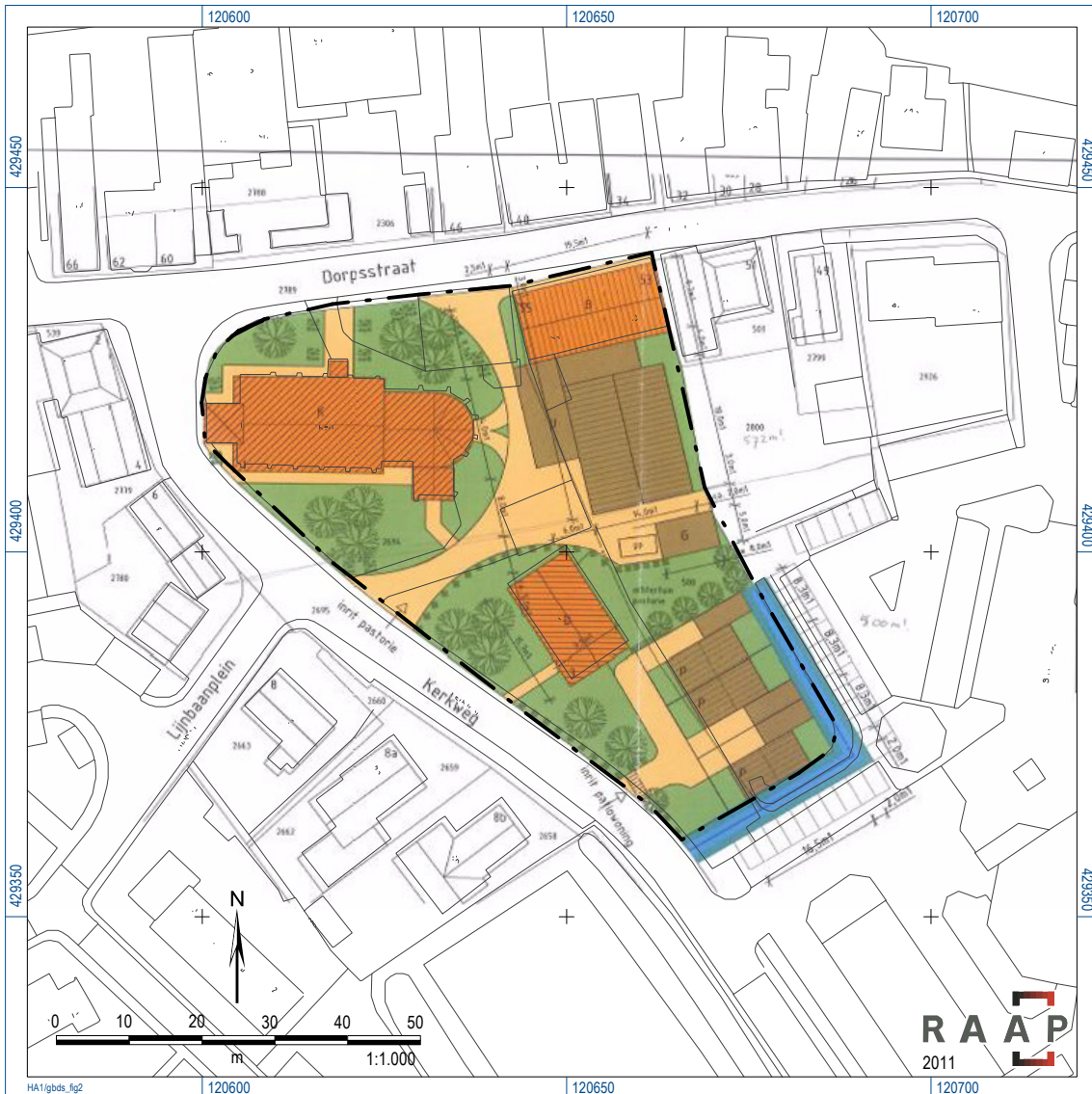
AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
AMK	Archeologische MonumentenKaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
CHS	Cultuurhistorische HoofdStructuur
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO(-P)	Inventariserend VeldOnderzoek (Proefsleuven)
KICH	KennisInfrastructuur CultuurHistorie
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
OAT	Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel
PvE	Programma van Eisen
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

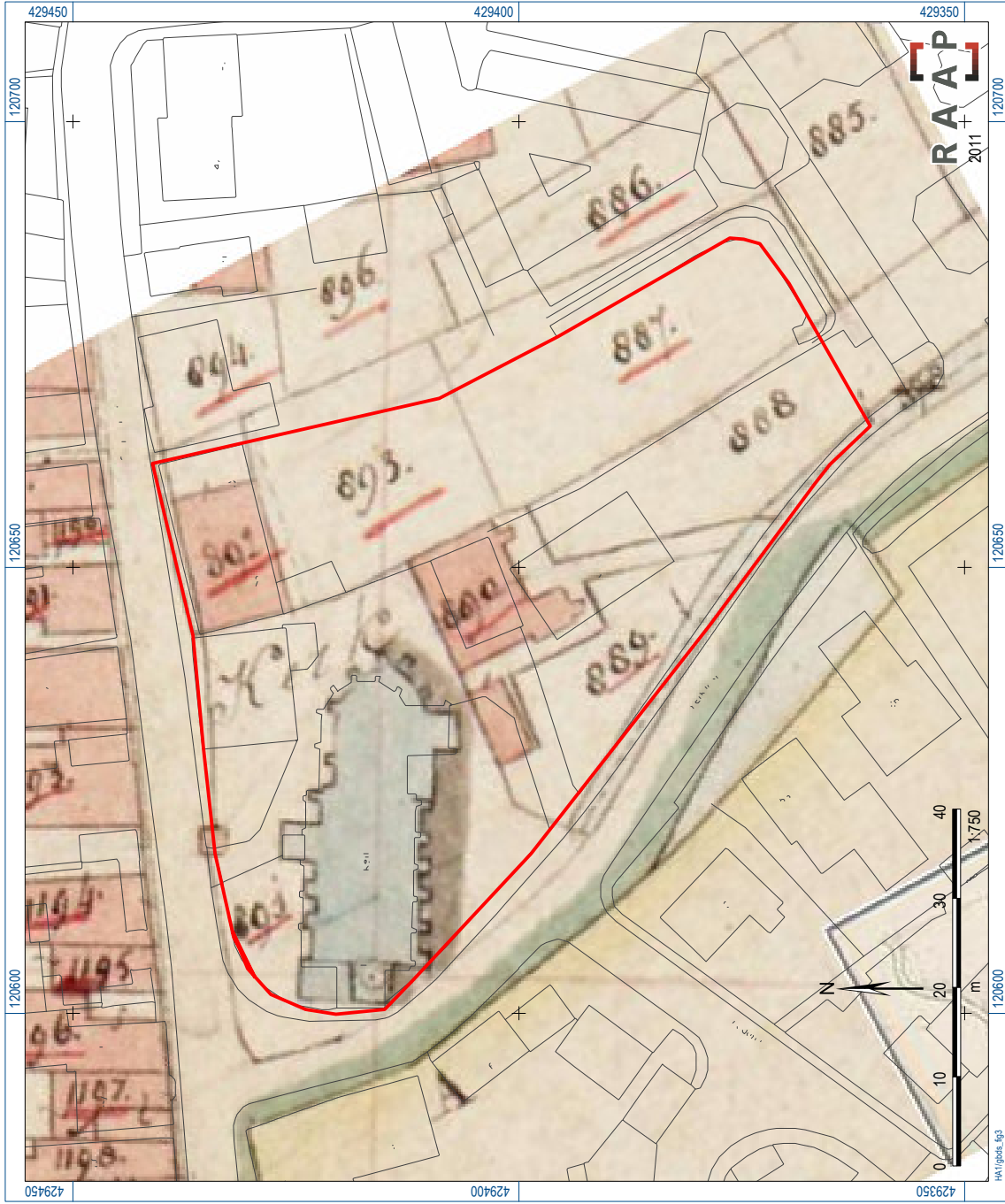
- Figuur 1.** Ligging van het plangebied (gearceerd) met ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) op de CHS van Zuid-Holland; inzet: ligging in Nederland (ster).
- Figuur 2.** Ligging van de geplande nieuwbouw in het plangebied (nieuwbouw in het bruin; bron: S2PBV, 2010).
- Figuur 3.** De ligging van het plangebied op een projectie van de kadastrale minuut uit de periode 1811-1832 op de huidige topografie (bron: <http://www.watwaswaar.nl>).
- Figuur 4.** Globale ligging van het onderzoek (groene cirkel) uit 1980 (Sarfatij, 1981).
- Figuur 5.** Resultaten van het onderzoek uit 1980 (Sarfatij, 1981).
- Figuur 6.** Resultaten booronderzoek.
- Figuur 7.** Advieskaart.
- Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.
- Bijlage 1.** Boorbeschrijvingen.

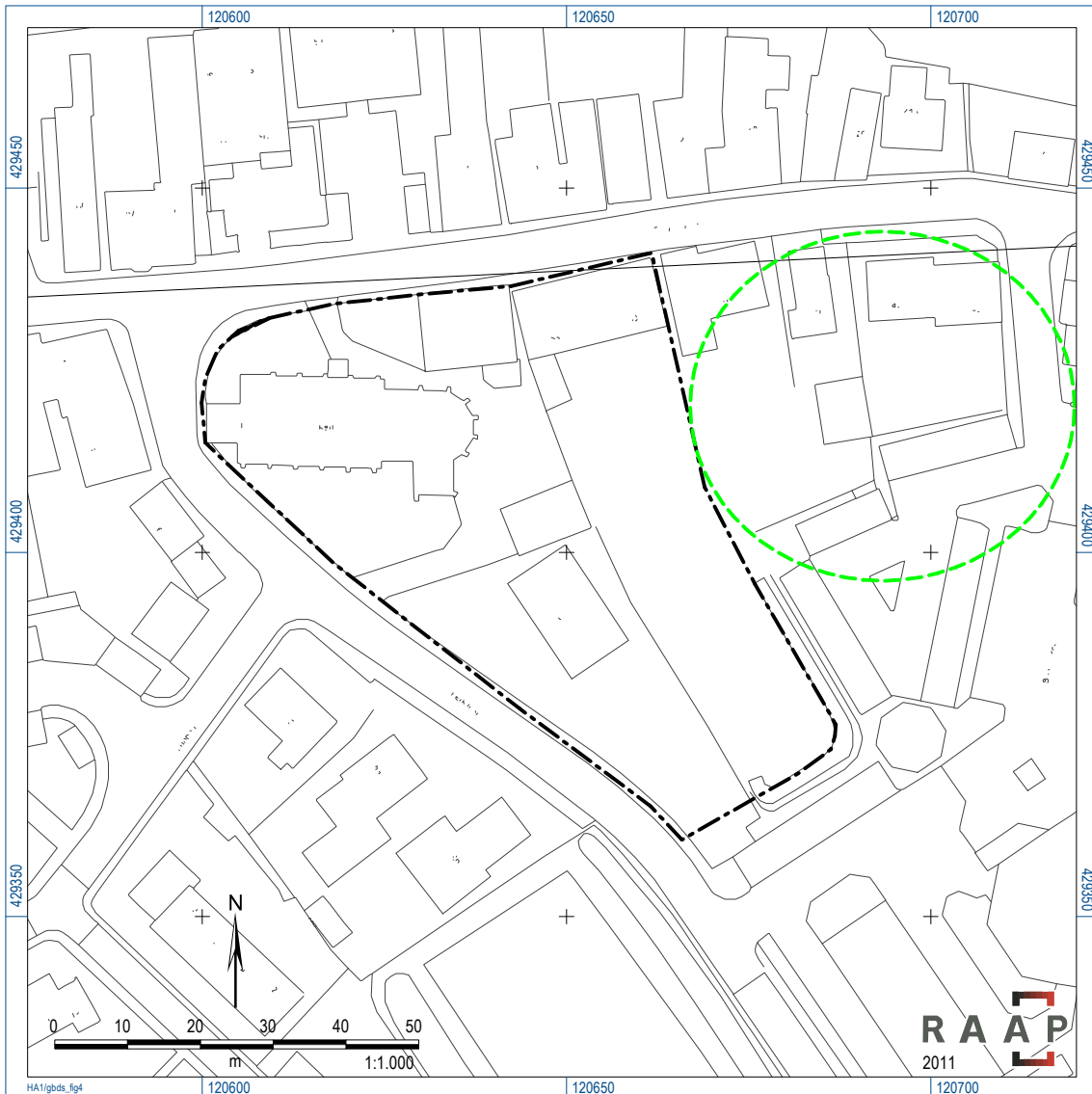
Figuur 1. Ligging van het plangebied (gearceerd) met ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) op de CHS van Zuid-Holland; inzet: ligging in Nederland (ster).

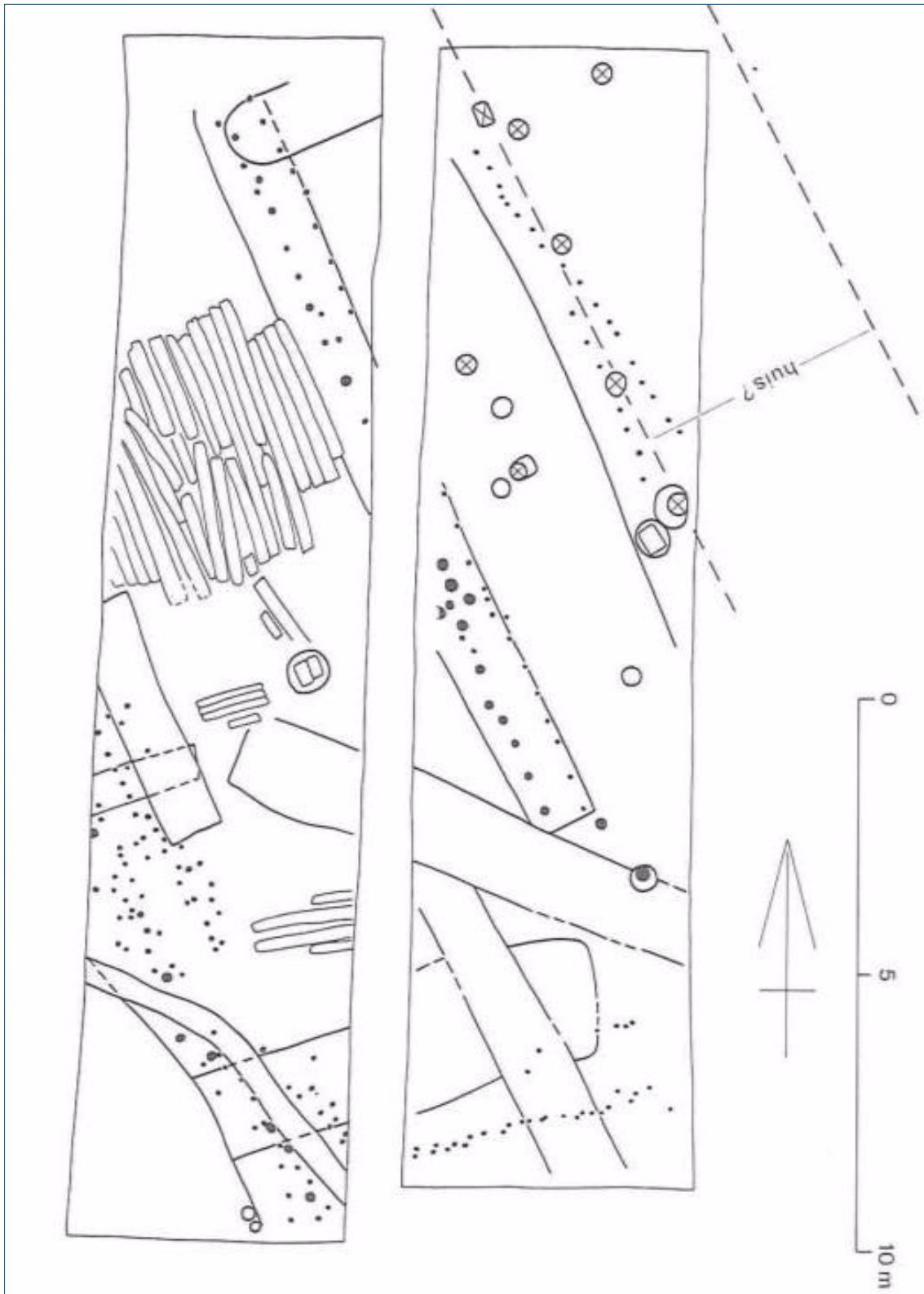
Figuur 2. Ligging van de geplande nieuwbouw in het plangebied (nieuwbouw in het bruin; bron: S2PBV, 2010).

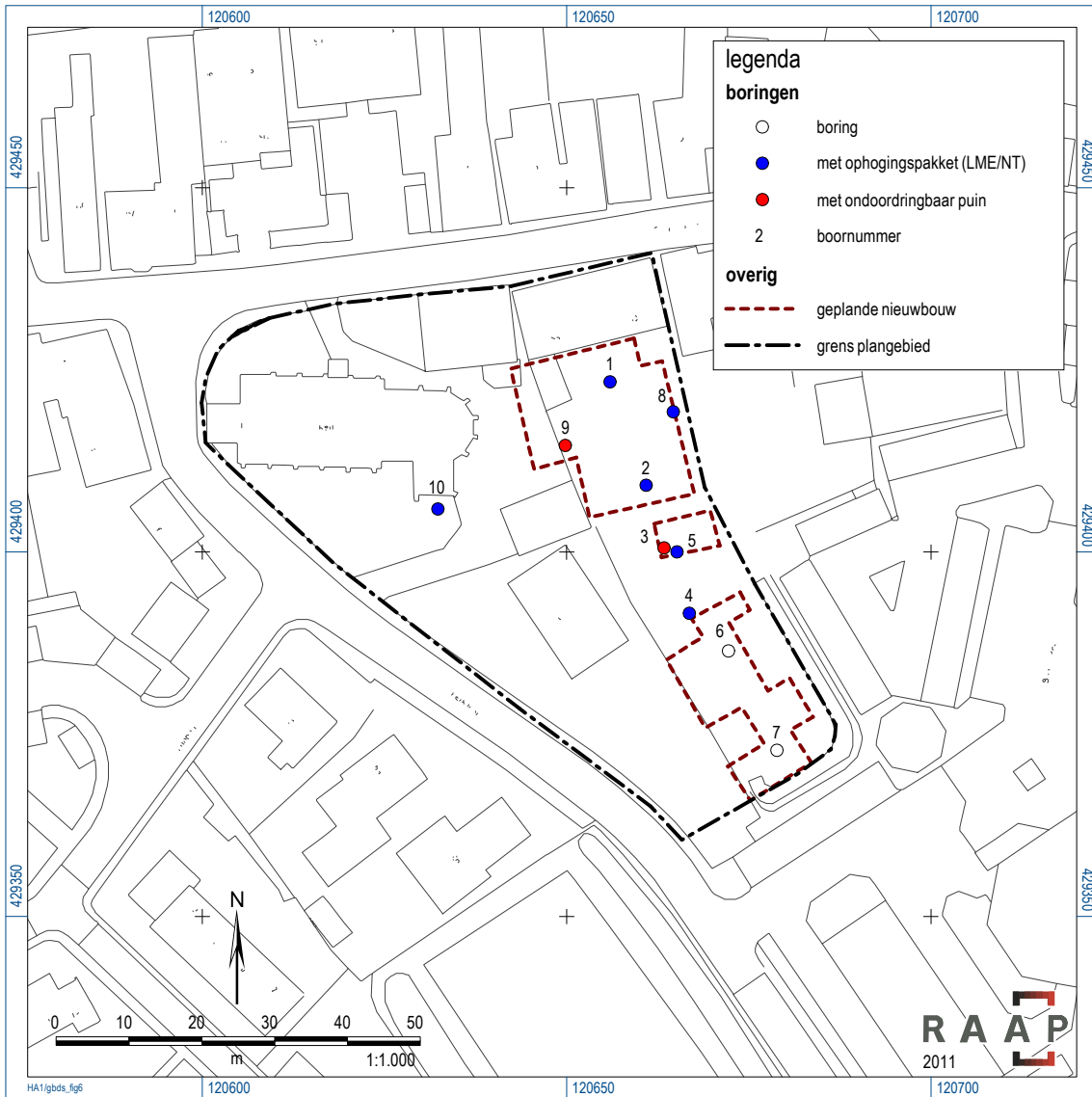
Figuur 3. De ligging van het plangebied op een projectie van de kadastrale minuut uit de periode 1811-1832 op de huidige topografie (bron: <http://www.watwaswaar.nl>).

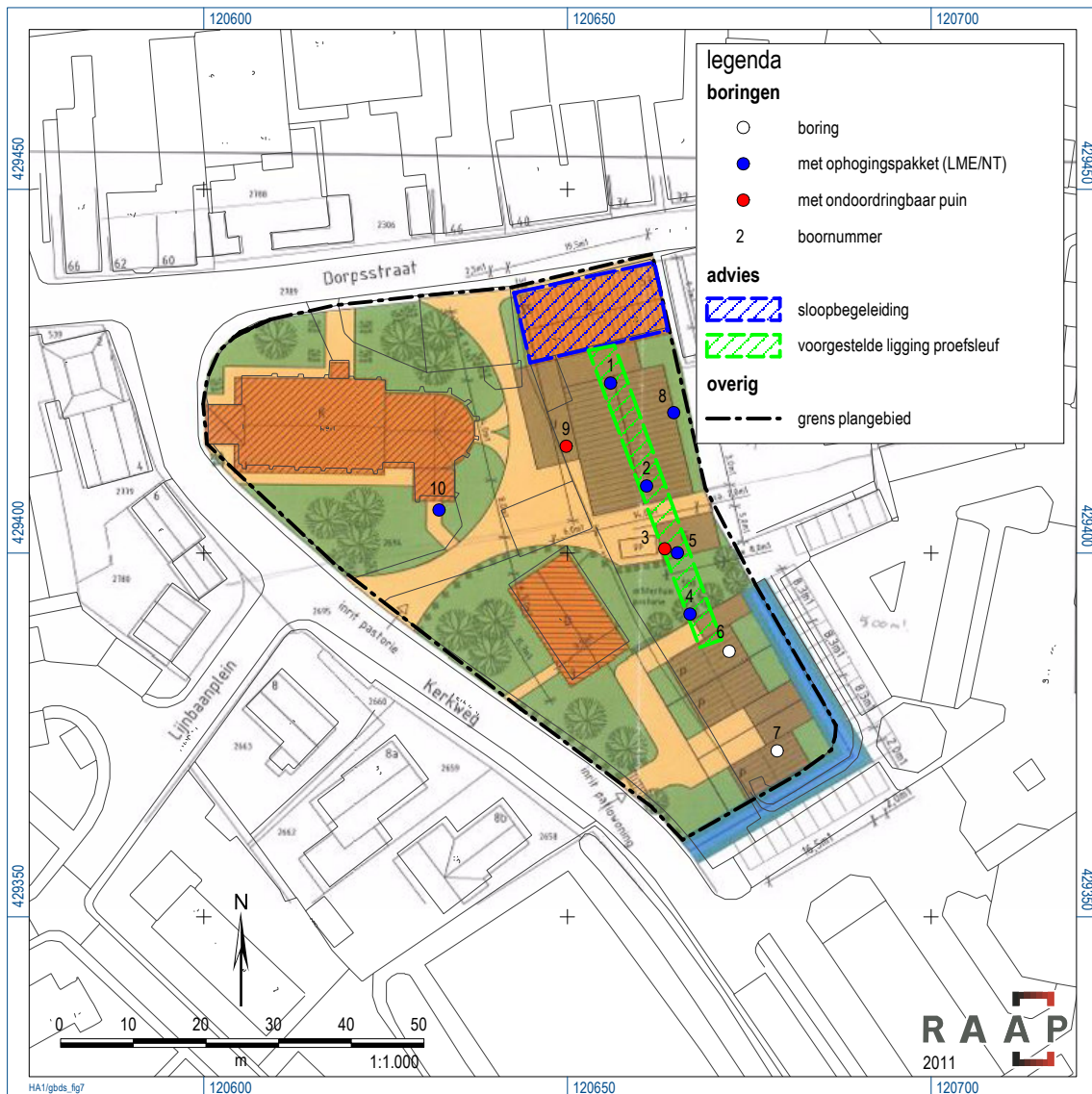
Figuur 4. Globale ligging van het onderzoek (groene cirkel) uit 1980 (Sarfati, 1981).

Figuur 5. Resultaten van het onderzoek uit 1980 (Sarfati, 1981).

Figuur 6. Resultaten booronderzoek.

Figuur 7. Advieskaart.

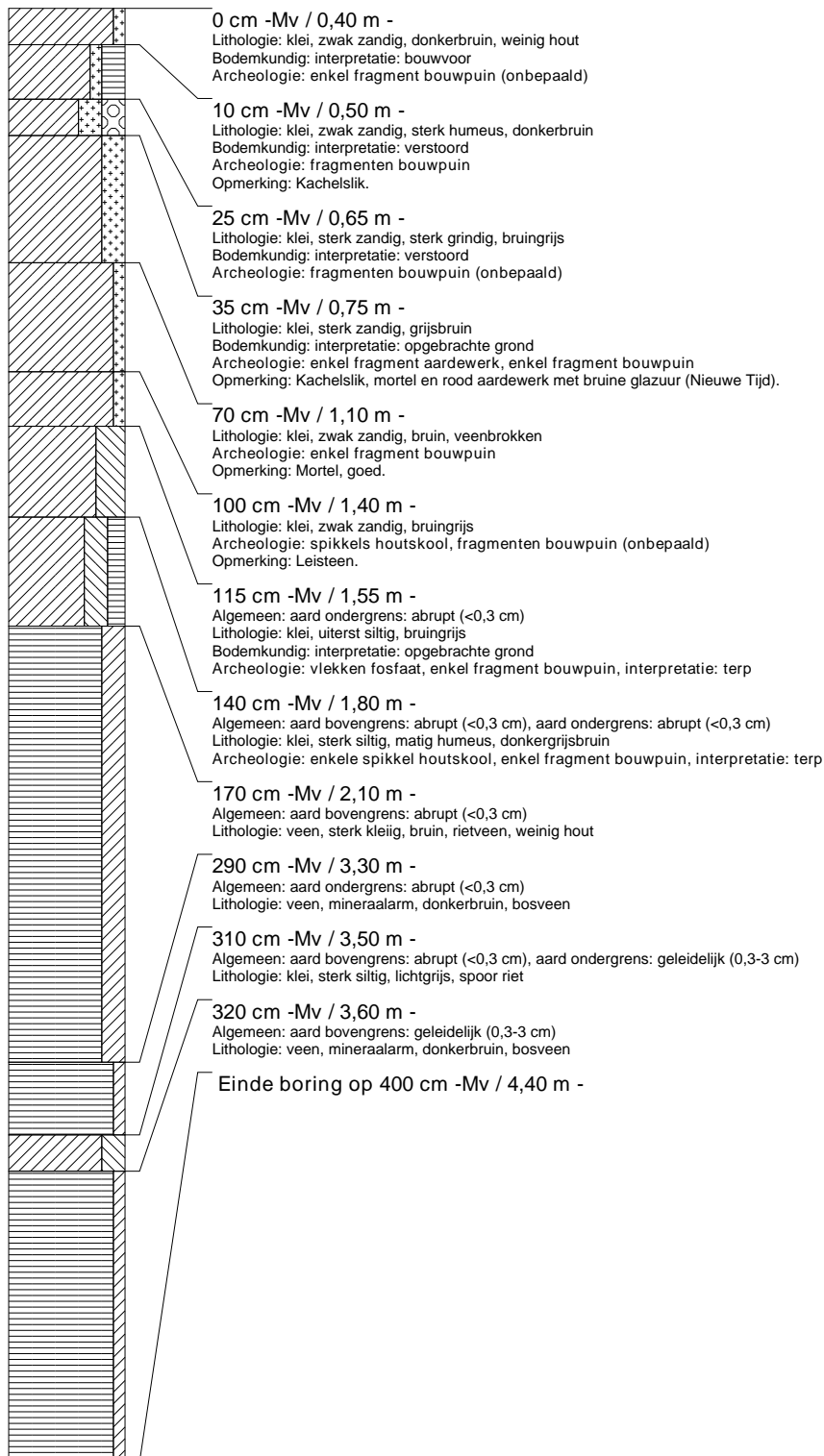
Archeologische perioden			
Tijdperk		Datering	
Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)		1795	
Nieuwe tijd	B	1650	
	A	1500	
Middeleeuwen	Laat	1250	
	Vol	1050	
	Vroeg	Ottoons	900
		Karolingisch	725
		Merovingisch laat	525
		Merovingisch vroeg	450
Romeinse tijd	Laat	270	
	Midden	70 na Chr.	
	Vroeg	15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	-12.500
		Jong B	-16.000
		Jong A	-35.000
Midden		-250.000	
Oud			

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

boring: GBDS-1

beschrijver: MJ/WV, datum: 13-4-2011, hoogte: -0,40, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Giessenlanden, opdrachtgever: Kerkelijke gemeente, uitvoerder: RAAP West

boring: GBDS-2

beschrijver: MJ/WV, datum: 13-4-2011, hoogte: 0,40, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Giessenlanden, opdrachtgever: Kerkelijke gemeente, uitvoerder: RAAP West

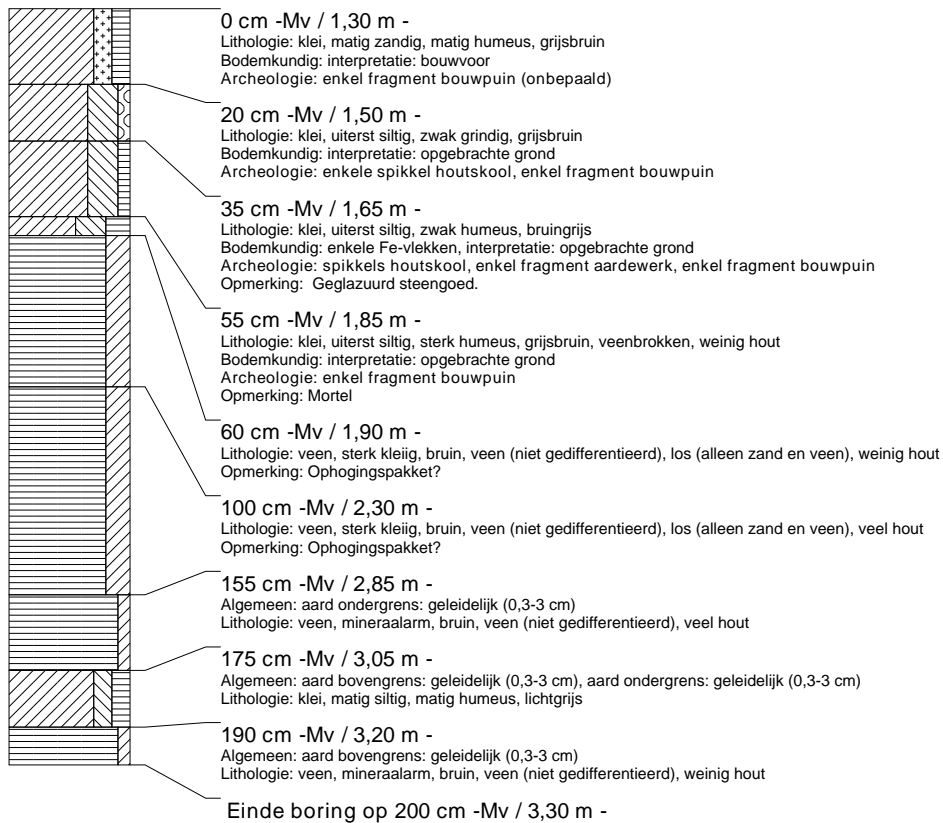
boring: GBDS-3

beschrijver: MJ/WV, datum: 13-4-2011, hoogte: -1,20, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Giessenlanden, opdrachtgever: Kerkelijke gemeente, uitvoerder: RAAP West

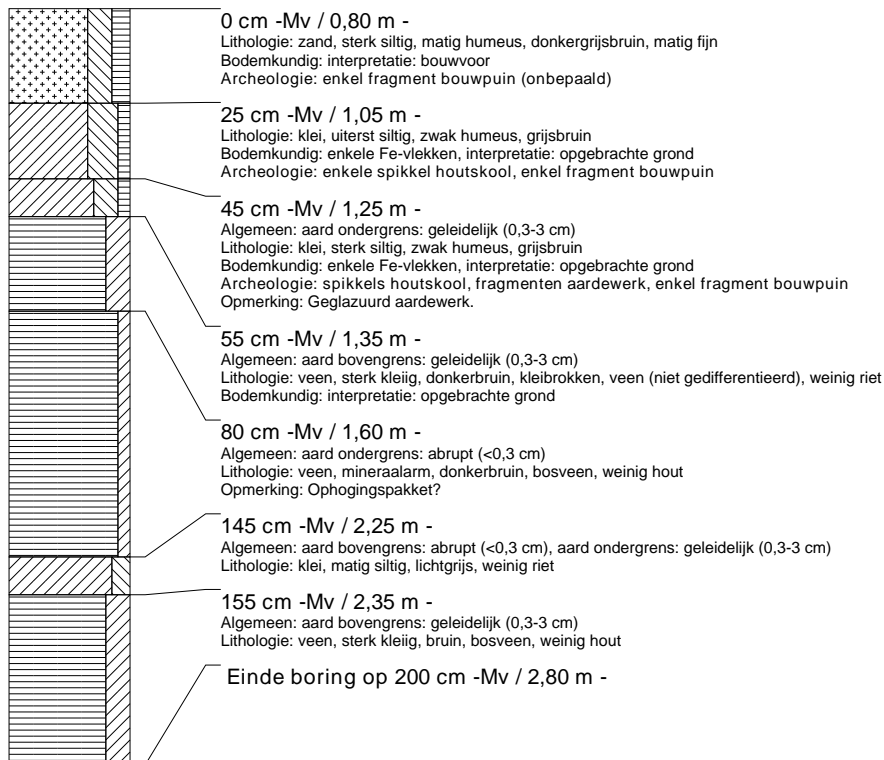

boring: GBDS-4

beschrijver: MJ/WV, datum: 13-4-2011, hoogte: -1,30, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Giessenlanden, opdrachtgever: Kerkelijke gemeente, uitvoerder: RAAP West

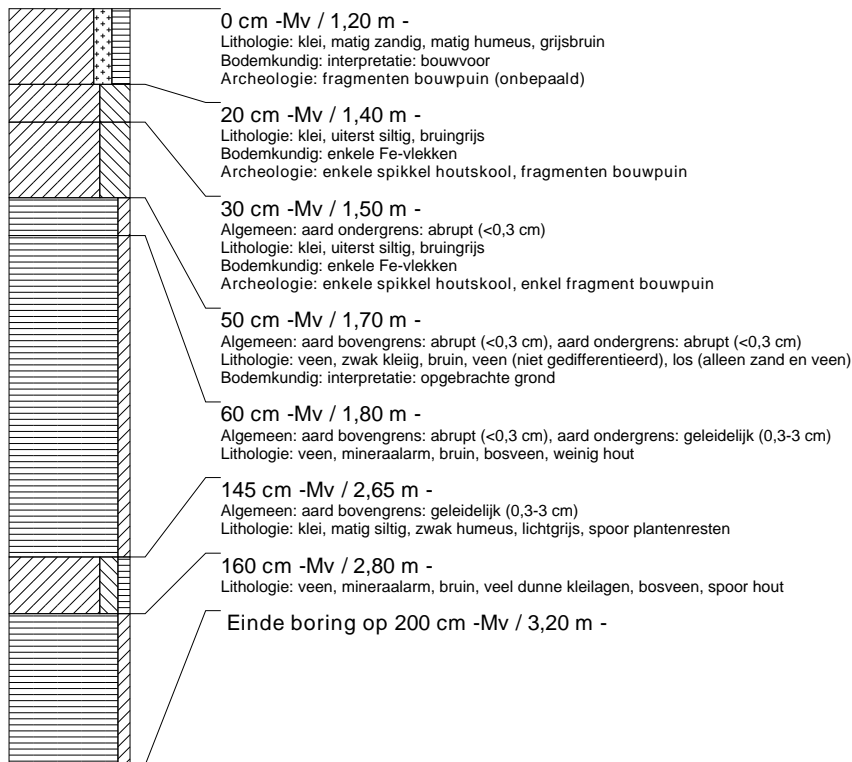
boring: GBDS-5

beschrijver: MJ/WV, datum: 13-4-2011, hoogte: -0,80, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Giessenlanden, opdrachtgever: Kerkelijke gemeente, uitvoerder: RAAP West

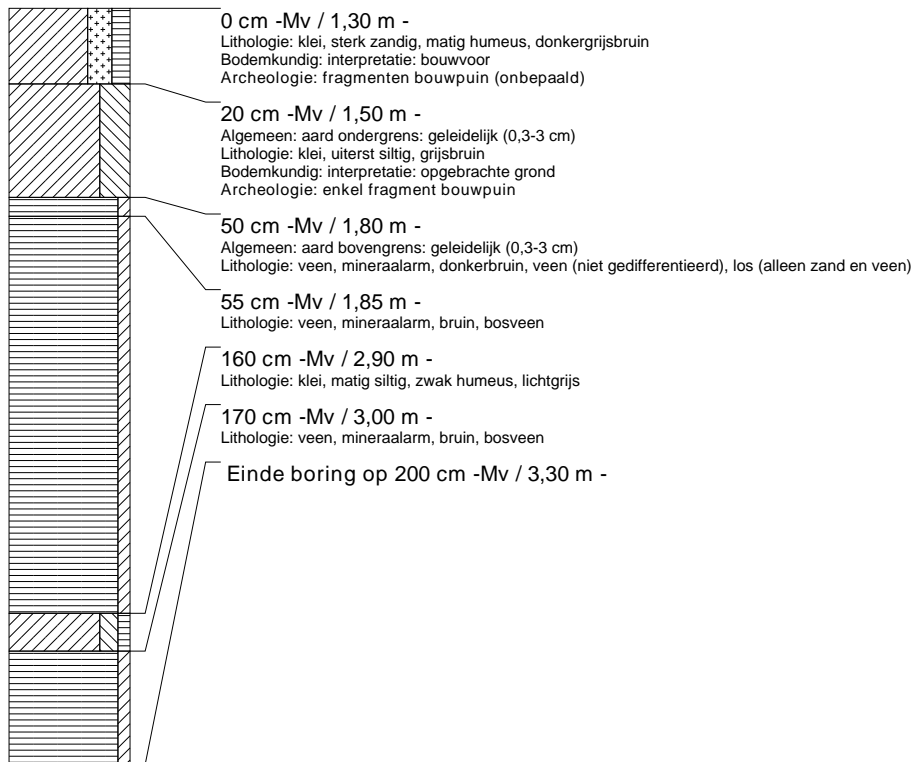

boring: GBDS-6

beschrijver: MJ/WV, datum: 13-4-2011, hoogte: -1,20, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Giessenlanden, opdrachtgever: Kerkelijke gemeente, uitvoerder: RAAP West

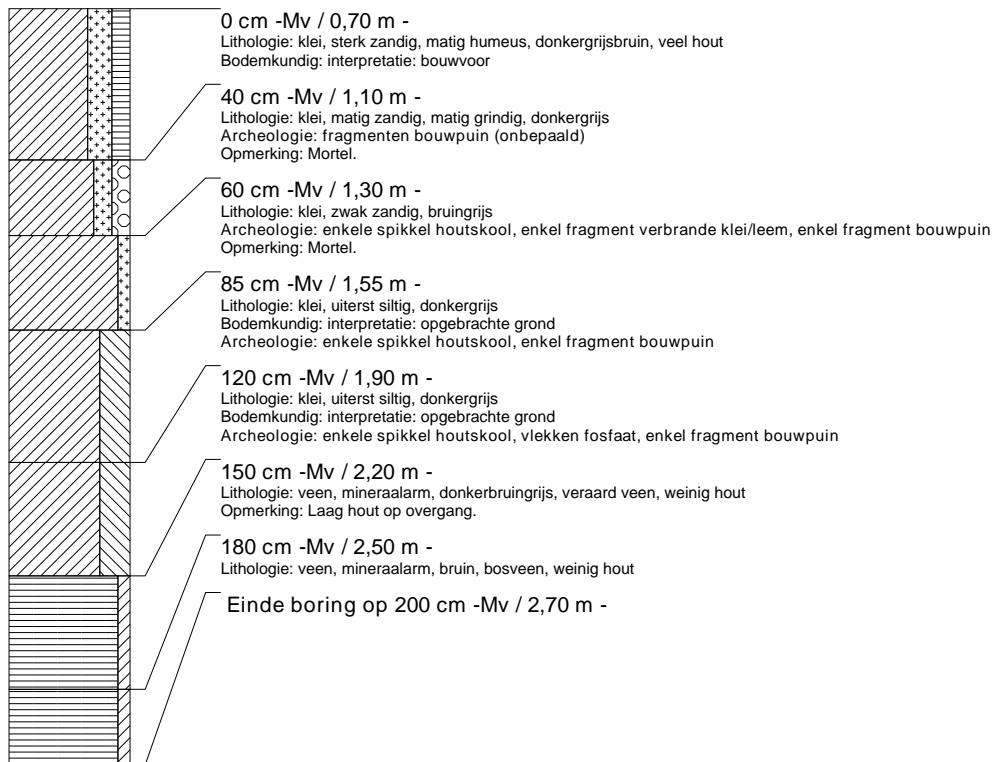
boring: GBDS-7

beschrijver: MJ/WV, datum: 13-4-2011, hoogte: -1,30, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Giessenlanden, opdrachtgever: Kerkelijke gemeente, uitvoerder: RAAP West

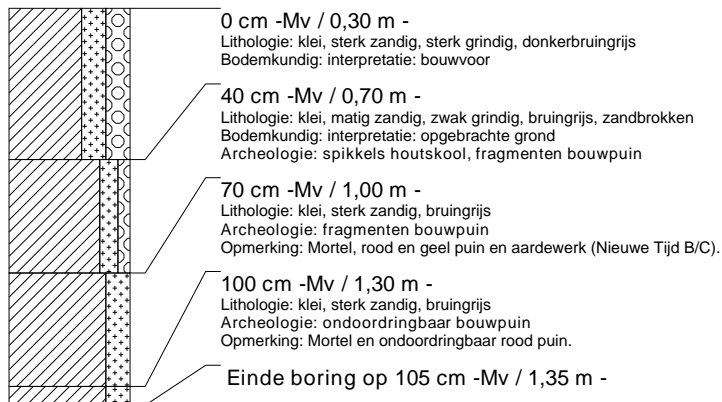

boring: GBDS-8

beschrijver: MJ/WV, datum: 13-4-2011, hoogte: -0,70, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Giessenlanden, opdrachtgever: Kerkelijke gemeente, uitvoerder: RAAP West

boring: GBDS-9

beschrijver: MJ/WV, datum: 13-4-2011, hoogte: -0,30, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Giessenlanden, opdrachtgever: Kerkelijke gemeente, uitvoerder: RAAP West

boring: GBDS-10

beschrijver: MJ/WV, datum: 13-4-2011, hoogte: 0,20, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Giessenlanden, opdrachtgever: Kerkelijke gemeente, uitvoerder: RAAP West

